DOI: 10.5961/highereducsci.1750763

Yükseköğretimde Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalığı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği

Awareness of Sustainable Development in Higher Education: The Case of Çanakkale Onsekiz Mart University

Esra ATABAY, Erhan AÇAR

ÖZ

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1972 yılında Stockholm Konferansı ve 1992'deki Rio Zirvesi ile küresel çapta benimsenmiştir. Bu kavram, Brundtland Raporu'nda, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarından ödün vermeden mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma olarak ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma farkındalığının varlığı, doğal kaynakların korunması, ekonomik büyümenin dengeli olması ve toplumsal refahın artırılması açısından büyük önem taşır. Toplumun eğitim seviyesinin artması, gelecekle ilgili konulara olan bakış açısının ve duyarlılığın da artmasını sağlayacaktır. Yükseköğretim kurumları, üst düzey eğitim veren kurumlar olması dolayısıyla toplumun eğitim seviyesinin arttırılmasında önemli bir role sahiptirler. Bu nedenle bu kurumların eğitim ve müfredatlarında sürdürülebilirlik konusuna yer verilmesi, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen araştırma ve yeniliklerin yapılması, çevre dostu politikaların benimsenmesi noktasında üniversiteler olarak diğer kurumlarla iş birliği yapmaları, sürdürülebilir kampüs modeli oluşturmaya yönelik girişimlerde bulunmaları ve bu yolla farkındalık oluşturmaları, yetişen bireylerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik bilincini ve farkındalığını da arttıracaktır.

Bu çalışmada, yükseköğretim kurumlarında akademik ve idari personel ile öğrenci düzeyinde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde görevli akademik ve idari personel ile kayıtlı öğrencileri kapsamaktadır. Veriler çevrimiçi anket yoluyla toplanmış olup elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 30 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, grupların farkındalık düzeylerinin düşükten yükseğe doğru öğrenciler, idari personel ve akademik personel şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kalkınma, Yükseköğretim, Üniversiteler, Farkındalık

ABSTRACT

The concept of sustainable development was adopted globally at the Stockholm Conference in 1972 and the Rio Summit in 1992. In the Brundtland Report, this concept is defined as development that meets the needs of the current generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Awareness of sustainable development is of great importance in terms of protecting natural resources, balancing economic growth and increasing social welfare. Increasing the level of education of the society will increase the perspective and sensitivity towards issues related to the future. Higher education institutions have an important role in increasing

Atabay E., & Açar E., (2026). Yükseköğretimde Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalığı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 16*(1), 72-81. https://doi.org/10.5961/highereducsci.1750763

Esra ATABAY (✉)
ORCID ID: 0000-0002-6855-7521

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye
Çanakkale Onsekiz Mart University, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Accounting and Finance Division, Çanakkale, Türkiye
esra.atabay@comu.edu.tr

Erhan AÇAR
ORCID ID: 0000-0003-1998-6263

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Rektörlüğe Bağlı Bölümler, Çanakkale, Türkiye
Çanakkale Onsekiz Mart University, Departments under the Rectorate, Çanakkale, Türkiye

Geliş Tarihi/*Received* : 25.07.2025
Kabul Tarihi/*Accepted* : 10.02.2026

Bu eser "Creative Commons Alıntı-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

the level of education of the society as they are institutions that provide high level education. Therefore, including sustainability in the education and curricula of these institutions, conducting research and innovations that support sustainable development, cooperating with other institutions in adopting environmentally friendly policies, taking initiatives to create a sustainable campus model and raising awareness in this way will increase the awareness and consciousness of individuals towards sustainable development.

In this study, it was aimed to determine the awareness levels of academic and administrative staff and students in higher education institutions towards sustainable development. The research covers academic and administrative staff and enrolled students at Canakkale Onsekiz Mart University. The data were collected through an online survey and analyzed using the SPSS 30 statistical package program. As a result of the analysis, it was determined that the awareness levels of the groups were in the form of students, administrative staff and academic staff from low to high.

Keywords: Sustainability, Sustainable Development, Higher Education, Universities, Awareness

GİRİŞ

Sürdürülebilir kalkınma, çevresel, ekonomik ve toplumsal bileşenlerin dengeli biçimde ele alındığı; bugünün gereksinimlerini karşılarken gelecek kuşakların ihtiyaçlarını gözeten bir kalkınma yaklaşımıdır (Brundtland Report, 1987). Birleşmiş Milletler tarafından 1987 yılında yayımlanan "Ortak Geleceğimiz" adlı raporla uluslararası bir çerçeveye kavuşan bu kavram, sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı kalkınma hedeflerinin belirlenmesi açısından temel bir dayanak noktası hâline gelmiştir (WCED, 1987).

Günümüz dünyasında çevresel bozulmalar, gelir eşitsizlikleri ve toplumsal adaletsizlikler gibi sorunlarla başa çıkmada sürdürülebilir kalkınma önemli bir rehber olarak değerlendirilmektedir (Sachs, 2015). Doğal kaynakların tükenmesi, iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı gibi kritik çevresel sorunların çözümünde sürdürülebilirlik temelli yaklaşımların benimsenmesi elzemdir (IPCC, 2021). Bu bağlamda, bireylerin ve toplumun sürdürülebilir kalkınma kavramını kavraması ve yaşamlarında uygulamaya geçirmesi, başarıya ulaşılmasında anahtar rol oynamaktadır (Rockström ve ark., 2009).

Bu farkındalığın geliştirilmesi, yalnızca çevresel problemlere çözüm üretmekle kalmayıp aynı zamanda ekonomik kalkınmayı destekleyici ve toplumsal eşitliği güçlendirici bir etki yaratmaktadır (Tilbury, 2011). Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma bilincinin bireylerde yerleşmesi, eğitimin her kademesinde bu konunun ele alınması ile mümkün olabilir (UNESCO, 2017).

Yükseköğretim kurumları, öğrencilerin bilgi düzeylerini artırmanın yanı sıra onların sürdürülebilir kalkınma ilkelerini içselleştirmeleri konusunda da önemli bir sorumluluk üstlenmektedir (Cortese, 2003). Bu kurumlarda sunulan eğitim programlarının sürdürülebilirlik perspektifiyle tasarlanması, öğrencilerin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmelerini sağlamaktadır (Sterling, 2010). Ayrıca üniversiteler, kampüslerinde uyguladıkları sürdürülebilirlik stratejileri aracılığıyla öğrencilere davranışsal olarak da örnek teşkil etmektedirler (Lozano ve ark., 2013; Velazquez ve ark., 2006).

Üniversitelerin yürüttüğü çevresel projeler, enerji verimliliği çalışmaları, atık yönetimi uygulamaları ve toplumla iş birliği içinde gerçekleştirilen sürdürülebilirlik etkinlikleri, bu bilincin yaygınlaşmasına doğrudan katkı sağlamaktadır (Leal Filho, 2011). Bu yaklaşımlar, bireylerin sürdürülebilir kalkınmayı yalnızca akademik bilgi düzeyinde değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olarak benimsemelerine olanak tanımaktadır (Cortese, 2003).

Bu çalışmanın temel amacı, bir devlet üniversitesi bağlamında akademik personel, idari personel ve öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusundaki farkındalık düzeylerini ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde görev yapan personel ve kayıtlı öğrencilerin görüşleri dikkate alınmıştır. Veriler anket yöntemi ile toplanmış, analizler SPSS 30 programı ile yürütülmüştür. Elde edilen bulgular, öğrencilerden başlayarak idari ve akademik personele kadar farkındalık düzeylerinin giderek yükseldiğini göstermektedir.

Literatür Taraması

Yükseköğretimde sürdürülebilir kalkınma farkındalığı konusuna odaklanan çalışmalar, genellikle belirli öğrenci grupları ya da akademik alanlarla sınırlı kalmıştır. Bu çalışmalar, bireylerin sürdürülebilirlik kavramına yönelik bilgi ve tutumlarını ortaya koymayı hedeflemiştir.

Değirmenci ve Gül (2024), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma hakkındaki görüşlerini nitel yöntemle analiz etmiş ve katılımcıların sürdürülebilirliği çoğunlukla doğal kaynak kullanımı ile ilişkilendirdiklerini, bu konuda eğitim yoluyla farkındalık kazanmanın önemini vurguladıklarını belirtmişlerdir.

Aslan ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada, üniversite hastanesinde çalışan sağlık personelinin sürdürülebilir kalkınma farkındalığı değerlendirildiğinde, toplumsal sürdürülebilirliğe dair bilincin diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, eğitim düzeyi ve mesleki kıdem gibi değişkenlerin farkındalık düzeyleriyle pozitif ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Tanç ve arkadaşları (2022), Türkiye'deki üniversitelerin web sitelerini inceleyerek sürdürülebilirlik çalışmalarının mevcut durumunu değerlendirmiş, devlet üniversitelerinin bu alandaki faaliyetlerinin vakıf üniversitelerine göre daha yaygın olduğunu tespit etmiştir.

Bal ve arkadaşları (2022), sürdürülebilirlik performanslarının üniversitelerin uluslararası sıralamalardaki yerleri üzerindeki etkisini araştırmış ve Türkiye üniversitelerinin genel sıralamalarda sınırlı bir görünürlüğe sahip olduklarını belirtmiştir.

Kavaz ve Öztoprak (2019), Kuzey Kıbrıs'taki bir üniversitede yürüttükleri araştırmada öğrencilerin ulaşım, enerji ve su tasarrufu gibi alanlardaki farkındalıklarının düşük olduğunu ve müfredat içeriğinin bu konuları yeterince kapsamadığını göstermiştir.

Er Nas ve Çoruhlu (2017), fen bilgisi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin algılarını incelediklerinde, adayların önemli bir kısmının bu kavramı 'doğal kaynakların korunarak gelecek kuşaklara aktarılması' şeklinde tanımladığını belirlemişlerdir.

Çobanoğlu ve Türer (2015), fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik farkındalıklarını değerlendirmiş ve katılımcıların konuya dair genel düzeyde bilinçli olduklarını rapor etmişlerdir.

Suklun ve Bengü (2024), bir yükseköğretim kurumunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerini merkeze alan bir müfredat geliştirmiş ve bu kapsamda yürütülen farkındalık çalışmalarının literatüre katkı sağladığını ileri sürmüştür.

Abowardah ve arkadaşları (2024), Suudi Arabistan'daki üniversitelerde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik farkındalık düzeylerini araştırmış ve bu alanda yapılmış çalışmalara duyulan ihtiyacı vurgulamışlardır.

Wee ve arkadaşları (2017), Malezya'da yükseköğretim öğrencilerinin sürdürülebilirlik konusundaki tutumlarını analiz etmiş; öğrencilerin konuya ilgi duyduklarını fakat kavramsal farklılıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yuan ve Zuo (2013) ise Çin'deki üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, öğrencilerin sürdürülebilirlik konularında genel farkındalık sahibi olduğunu ancak yükseköğretimin bu farkındalığı destekleyen yönlerinin çevresel odaklı sınırlı olduğunu belirtmişlerdir.

Yerli ve yabancı literatürdeki araştırmaların çoğunlukla belirli öğrenci gruplarına odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda sunulan bu çalışma, Türkiye'deki bir devlet üniversitesinde akademik, idari personel ve tüm öğrencileri kapsayarak farkındalık düzeylerini çok boyutlu şekilde incelemesi açısından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

YÖNTEM ve METODOLOJİ

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini yükseköğretim kurumlarında görev yapan akademik ve idari personel ile üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2024-2025 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde görev yapmakta olan akademik ve idari personel ile eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Üniversitenin çevrimiçi anket uygulaması aracılığıyla tüm personel ve öğrencilere ulaşılmış olup, ankete katılan 859 akademik personel, 406 idari personel ve 3802 öğrenci ile araştırmanın verileri toplanmıştır. Verilerin toplanmasından önce Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonundan etik kurul onay belgesi alınmıştır. Komisyon, 05/12/2024 tarih ve 17/35 sayılı karar ile araştırmanın etik kurul ilkelerine uygun olduğuna oy birliği ile karar vermiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1-3'te verilmiştir.

Materyaller ve Veri Toplama Araçları

Çalışmada akademik personel, idari personel ve öğrencilerin demografik bilgilerinin yer aldığı kişisel bilgi formu ile Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak Atmaca, Kiray ve Pehlivan (2019) tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Ölçeği uygulanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma farkındalık ölçeği, ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki 1-13. arası maddeler *ekonomik sürdürülebilirlik* boyutuna aittir. 14-22. arası maddeler *toplumsal sürdürülebilirlik* boyutunu temsil ederken, 23-36. arası maddeler çevresel *sürdürülebilirlik boyutuna* dahildir. Ölçekte yer alan 1., 8., 10., 24., 31. ve 35. maddeler ters kodlanmış ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 36, maksimum puan ise 180 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında yapı geçerliliği için uygulanan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçlarına göre uyum indeks değerleri x^2= 964.497, x^2/df= 1.677, RMSEA = 0.040, AGFI = .871, GFI = .889 ve IFI = .931 olarak elde edilmiştir. Bu çalışma kapsamında elde edilen verilere ilişkin DFA uyum indeks değerleri Tablo 4'de verilmiştir.

Uyum indeks değerleri incelendiğinde akademik personel, idari personel ve öğrenciler için hesaplanan tüm değerlerin mükemmel uyum ya da kabul edilebilir uyum referans aralıklarında olduğu, dolayısıyla uygulanan Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık ölçeğinin yapı geçerliliğinin sağlandığı görülmüştür.

Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık ölçeğinin güvenirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile incelenmiştir. Cronbach's Alpha katsayısı ölçeğin geneli ve alt boyutları içi yüksek güvenirlik referans aralığında (Alpar, 2013) olduğu görülmüştür.

Prosedür

Çalışma kapsamında kullanılan veriler, kapsam dahilindeki tüm taraflardan çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın ana problemine cevap aramak amacıyla gerçekleştirilen analizler için SPSS 30 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Demografik özellikler frekans analizi ile incelenmiştir. Hem ölçek geneli hem alt boyutlar için sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeyleri betimsel istatistikler ile ele alınmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Ölçeği, geliştirildiği çalışmadaki örneklem grubundan farklı özellikteki gruplara uygulandığı için yapı geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizi ile sınanmıştır. Ölçek maddelerinin güvenirliği

Ek-1

Tablo 1. Akademik Personele İlişkin Demografik Özellikler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	383	44.6
	Erkek	476	55.4
Yaş	18-25 yaş arası	19	2.2
	26-35 yaş arası	76	8.8
	36-45 yaş arası	340	39.6
	46-55 yaş arası	289	33.6
	56 yaş ve üzeri	135	15.7
Unvan	Profesör	218	25.4
	Doçent	211	24.6
	Dr. Öğr. Üyesi	187	21.8
	Öğr. Gör.	153	17.8
	Arş. Gör.	62	7.2
	Diğer	28	3.3
Mesleki kıdem	1 yıldan daha az	32	3.7
	1-5 yıl arası	69	8.0
	6-10 yıl arası	97	11.3
	11-15 yıl arası	171	19.9
	16 yıl ve üzeri	490	57.0
Herhangi bir idari göreviniz var mı?	Evet	333	38.8
	Hayır	526	61.2

Tablo 2. İdari Personele İlişkin Demografik Özellikler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	197	48.5
	Erkek	209	51.5
Yaş	18-25 yaş arası	14	3.4
	26-35 yaş arası	63	15.5
	36-45 yaş arası	183	45.1
	46-55 yaş arası	123	30.3
	56 yaş ve üzeri	23	5.7
Mesleki kıdem	1 yıldan daha az	9	2.2
	1-5 yıl arası	36	8.9
	6-10 yıl arası	32	7.9
	11-15 yıl arası	134	33.0
	16 yıl ve üzeri	195	48.0
İdari kadro	Daire başkanı	4	0.9
	Şube müdürü	29	7.1
	Şef	39	9.6
	Tekniker/Teknisyen	56	13.8
	Bilgisayar işletmeni / VHKİ	141	34.7
	Büro personeli	22	5.5
	Diğer	115	28.3

Tablo 3. Öğrencilere İlişkin Demografik Özellikler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	2207	58.0
	Erkek	1595	42.0
Yaş	18-25 yaş arası	2545	66.9
	26-35 yaş arası	807	21.2
	36-45 yaş arası	317	8.3
	46-55 yaş arası	99	2.6
	56 yaş ve üzeri	34	0.9
Öğrenim derecesi	Önlisans	730	19.2
	Lisans	2126	55.9
	Lisansüstü	946	19.2

Cronbach's Alpha katsayısı ile incelenmiştir. Örneklem büyüklüğü> 500 olmakla birlikte yapılan K-S testi ile verilerin normal dağılım sergilediği, basıklık ve çarpıklık değerlerinin +/-2 aralığında yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla gruplar arası farklılıkların test edilmesinde parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Nicel Veriler

Çalışmanın bu bölümünde akademik ve idari personel ile öğrencilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6'da yer alan sonuçlar incelendiğinde; sürdürülebilir kalkınma kavramı hakkında akademik personelin %86'sının, idari

Tablo 4. DFA İçin Uyum İndeks Değerleri

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Akademik Personel	İdari Personel	Öğrenci
x^2/df	$x^2/df \leq 3$	$3 \leq x^2/df \leq 5$	1.531	2.124	1.937
RMSEA	$0 < RMSA \leq 0.05$	$0.06 < RMSA \leq 0.05$	0.049	0.041	0.057
GFI	$GFI \geq 0.90$	$0.85 \geq GFI \geq 0.90$	0.87	0.91	0.90
AGFI	$AGFI \geq 0.90$	$0.85 \geq AGFI \geq 0.90$	0.88	0.90	0.91
IFI	$IFI \geq 0.95$	$0.90 \geq IFI \geq 0.95$	0.94	0.95	0.94

Tablo 5. Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Akademik Personel	İdari Personel	Öğrenci
Sürdürülebilir Kalkınma	0.949	0.946	0.958
Ekonomik Sürdürülebilirlik	0.887	0.892	0.886
Toplumsal Sürdürülebilirlik	0.951	0.950	0.955
Çevresel Sürdürülebilirlik	0.724	0.718	0.766

Tablo 6. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

		Akademik Personel		İdari Personel		Öğrenci	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Sürdürülebilir Kalkınma kavramını daha önce duydunuz mu?	Evet	741	86.3	314	77.3	2335	61.4
	Hayır	118	13.7	92	22.7	1467	38.6
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	456	53.1	149	36.7	1167	30.7
	Hayır	149	17.3	112	27.6	1661	43.7
	Kısmen	254	29.6	145	35.7	974	25.6

Tablo 7. Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	Akademik		İdari		Öğrenci	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Ekonomik Sürdürülebilirlik	49.5	8.78	48.6	8.88	44.4	9.23
Toplumsal Sürdürülebilirlik	51.0	10.53	49.6	9.80	45.4	11.18
Çevresel Sürdürülebilirlik	42.4	5.99	41.74	5.64	41.0	7.49
Ölçek Geneli	143.0	23.71	140.06	22.53	130.8	26.57

personelin %77'sinin, öğrencilerin ise %61'inin bilgi sahibi olduğu ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri hakkında akademik personelin %83'ünün, idari personelin %73'ünün, öğrencilerin ise %56'sının kısmen ya da tamamen bilgi sahibi olduğu görülmüştür.

Sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 7'de verilmiştir. Ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik alt boyutlarından oluşan sürdürülebilir kalkınma farkındalığı için alınabilecek toplam puan 180, eşit sayıda ifadelerden oluşan her bir alt boyut için ise alınabilecek en yüksek toplam puan 60'tır. Alt boyutlara ilişkin elde edilen ortalama değerler incelendiğinde, öğrencilerin ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik düzeylerinin akademik ve idari personele oranla sayısal olarak daha düşük olduğu gözlenmiştir. Hem alt boyutlar hem de ölçek geneli için akademik personelin sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerinin sayısal olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyete göre sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerine ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde akademik ve idari personelin hem sürdürülebilir kalkınma genel farkındalık düzeylerinin hem de ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı gözlenmiştir ($p>0.05$). Öğrencilere ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise kadınların hem sürdürülebilir kalkınma genel farkındalık düzeylerinin hem de ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik farkındalık düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$) (Tablo 8).

Tablo 8. Cinsiyete Göre Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

			n	Ort.	Std Sapma	T	Sig.
Ölçek Geneli	Akademik	Erkek	476	143.17	22.26	0.140	0.88
		Kadın	383	142.94	25.42		
	İdari	Erkek	209	138.78	24.12	-1.183	0.11
		Kadın	197	141.43	20.69		
	Öğrenci	Erkek	1595	128.28	29.01	-5.128	0.00
		Kadın	2207	132.74	24.49		
Ekonomik Sürdürülebilirlik	Akademik	Erkek	476	143.17	22.26	0.672	0.25
		Kadın	383	142.94	25.42		
	İdari	Erkek	476	49.84	8.46	-0.803	0.21
		Kadın	383	49.35	9.17		
	Öğrenci	Erkek	476	51.01	9.74	-5.077	0.00
		Kadın	383	51.15	11.46		
Toplumsal Sürdürülebilirlik	Akademik	Erkek	476	143.17	22.26	-0.187	0.42
		Kadın	383	142.94	25.42		
	İdari	Erkek	476	49.84	8.46	-1.481	0.07
		Kadın	383	49.35	9.17		
	Öğrenci	Erkek	476	51.01	9.74	-6.140	0.00
		Kadın	383	51.15	11.46		
Çevresel Sürdürülebilirlik	Akademik	Erkek	476	143.17	22.26	-0.105	0.45
		Kadın	383	142.94	25.42		
	İdari	Erkek	476	49.84	8.46	-0.889	0.18
		Kadın	383	49.35	9.17		
	Öğrenci	Erkek	476	51.01	9.74	-2.776	0.01
		Kadın	383	51.15	11.46		

Yaşa göre sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerine ilişkin ANOVA sonuçları incelendiğinde hem ölçek genelinde hem de ekonomik, çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik alt boyutlarında akademik personel, idari personel ve öğrenciler için farklı yaş gruplarındaki katılımcıların farkındalık düzeyleri arasındaki istatistiksel farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p<0.05$). Sonuçlar genel olarak incelendiğinde 18-25 yaş arası ve 56 yaş üzeri katılımcıların farkındalık düzeylerinin diğer yaş gruplarına oranla farkındalık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Tablo 9).

Katılımcı türüne göre sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerine ilişkin ANOVA sonuçları incelendiğinde;

Sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeyleri ölçek genelinde karşılaştırıldığında akademik personel, idari personel ve öğrencilerin farkındalık düzeyleri arasındaki istatistiksel farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=91.767;\ p<0.05$). Anlamlı farklılıkların olduğu gruplar Post Hoc LSD testi sonucunda tespit edilmiş olup akademik personelin idari personel ve öğrencilerden, idari personelin de öğrencilerden sürdürülebilirlik kalkınma farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 10).

Ekonomik sürdürülebilirlik alt boyutu özelinde farkındalık düzeyleri karşılaştırıldığında akademik personel, idari personel ve öğrencilerin farkındalık düzeyleri arasındaki istatistiksel farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=136.842;\ p<0.05$). Anlamlı farklılıkların olduğu gruplar Post Hoc LSD testi sonucunda tespit edilmiş olup, akademik ve idari personelin ekonomik sürdürülebilirlik farkındalık düzeyinin öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Yaşa Göre Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

			n	Ort.	Std Sapma	F	p	Post Hoc
Ölçek Geneli	Akademik	18-25 yaş arası	19	96.7	43.49	23.875	0.00	*1,5<2,3,4*
		26-35 yaş arası	76	145.2	20.45			
		36-45 yaş arası	340	143.9	22.65			
		46-55 yaş arası	289	146.6	19.77			
		56 yaş ve üzeri	135	138.5	24.83			
	İdari	18-25 yaş arası	14	110.4	33.50	15.438	0.00	*1,5<2,3,4*
		26-35 yaş arası	63	134.1	25.24			
		36-45 yaş arası	183	142.2	18.61			
		46-55 yaş arası	123	145.3	18.21			
		56 yaş ve üzeri	23	128.5	34.49			
	Öğrenci	18-25 yaş arası	2545	128.7	25.49	48.546	0.00	*1,5<2,3,4*
		26-35 yaş arası	807	133.3	27.11			
		36-45 yaş arası	317	142.7	25.66			
		46-55 yaş arası	99	133.6	30.39			
		56 yaş ve üzeri	34	111.1	46.38			
Ekonomik	Akademik	18-25 yaş arası	19	33.7	11.74	20.122	0.00	*1<2,3,4*
		26-35 yaş arası	76	50.0	7.78			
		36-45 yaş arası	340	50.0	8.45			
		46-55 yaş arası	289	50.8	7.55			
		56 yaş ve üzeri	135	47.6	9.72			
	İdari	18-25 yaş arası	14	38.2	10.76	10.543	0.00	*1<2,3,4*
		26-35 yaş arası	63	46.0	9.17			
		36-45 yaş arası	183	49.6	8.10			
		46-55 yaş arası	123	50.5	7.65			
		56 yaş ve üzeri	23	44.3	12.01			
	Öğrenci	18-25 yaş arası	2545	43.3	8.58	50.246	0.00	*5<1,2,3,4*
		26-35 yaş arası	807	45.5	9.56			
		36-45 yaş arası	317	50.3	9.51			
		46-55 yaş arası	99	46.0	10.59			
		56 yaş ve üzeri	34	39.1	14.52			
Toplumsal	Akademik	18-25 yaş arası	19	31.6	18.49	22.108	0.00	*1<2,3,4,5*
		26-35 yaş arası	76	52.2	9.00			
		36-45 yaş arası	340	51.4	10.09			
		46-55 yaş arası	289	52.7	8.68			
		56 yaş ve üzeri	135	48.6	11.52			
	İdari	18-25 yaş arası	14	37.0	14.18	14.754	0.00	*1,5<2,3,4 2<4*
		26-35 yaş arası	63	46.2	10.73			
		36-45 yaş arası	183	50.8	7.99			
		46-55 yaş arası	123	52.1	7.92			
		56 yaş ve üzeri	23	43.6	15.11			
	Öğrenci	18-25 yaş arası	2545	44.5	10.67	28.458	0.00	*5<1,2,3,4*
		26-35 yaş arası	807	46.6	11.43			
		36-45 yaş arası	317	50.4	10.56			
		46-55 yaş arası	99	45.2	14.00			
		56 yaş ve üzeri	34	36.5	18.45			

Tablo 9. Devam

			n	Ort.	Std Sapma	F	p	Post Hoc
		18-25 yaş arası	19	31.3	13.58			
		26-35 yaş arası	76	42.9	5.03			
	Akademik	36-45 yaş arası	340	42.4	5.48	14.325	0.00	*1<2,3,4,5*
		46-55 yaş arası	289	43.0	5.16			
		56 yaş ve üzeri	135	42.3	6.28			
		18-25 yaş arası	14	35.1	9.10			
		26-35 yaş arası	63	41.8	7.37			
Çevresel	İdari	36-45 yaş arası	183	41.7	4.51	22.192	0.00	*1<2,3,4,5*
		46-55 yaş arası	123	42.6	4.44			
		56 yaş ve üzeri	23	40.4	8.48			
		18-25 yaş arası	2545	40.9	7.46			
		26-35 yaş arası	807	41.1	7.42			
	Öğrenci	36-45 yaş arası	317	42.0	6.56	46.752	0.00	*1<2,3,4,5*
		46-55 yaş arası	99	42.3	7.63			
		56 yaş ve üzeri	34	35.4	13.64			

Tablo 10. Katılımcı Türüne Göre Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

		n	Ort.	Std Sapma	F	p	Post Hoc
	Akademik	859	143.06	23.71			
Ölçek Geneli	İdari	406	140.06	22.53	91.767	0.00	*3<1,2* *2<1*
	Öğrenci	3802	130.87	26.57			
	Akademik	5067	49.57	26.26			
Ekonomik	İdari	406	48.64	8.88	136.842	0.00	*3<1,2*
	Öğrenci	3802	44.40	9.23			
	Akademik	859	42.41	5.99			
Çevresel	İdari	406	41.75	5.64	13.398	0.00	*3<1*
	Öğrenci	3802	41.05	7.49			
	Akademik	859	51.07	10.53			
Toplumsal	İdari	406	49.66	9.80	109.395	0.00	*3<1,2* *2<1*
	Öğrenci	3802	45.41	11.18			

Çevresel sürdürülebilirlik alt boyutu özelinde farkındalık düzeyleri karşılaştırıldığında akademik personel, idari personel ve öğrencilerin farkındalık düzeyleri arasındaki istatistiksel farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*F=13.398; p<0.05*). Anlamlı farklılıkların olduğu gruplar Post Hoc LSD testi sonucunda tespit edilmiş olup, akademik personelin çevresel sürdürülebilirlik farkındalık düzeyinin öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Toplumsal sürdürülebilirlik alt boyutu özelinde farkındalık düzeyleri karşılaştırıldığında akademik personel, idari personel ve öğrencilerin farkındalık düzeyleri arasındaki matematiksel farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*F=109.395; p<0.05*). Anlamlı farklılıkların olduğu gruplar Post Hoc LSD testi sonucunda tespit edilmiş olup akademik personelin idari personel ve öğrencilerden, idari personelin de öğrencilerden toplumsal sürdürülebilir farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ndeki akademik ve idari personel ile öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusundaki farkındalık düzeylerini karşılaştırarak mevcut

durumu ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, akademik personelin sürdürülebilir kalkınma farkındalığının idari personele kıyasla daha yüksek olduğu, idari personelin ise öğrencilere göre daha bilinçli olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, sürdürülebilir kalkınma farkındalığının, mevcut statü ve eğitim seviyesinin konuya ilişkin akademik bilgiyle doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Atmaca (2018) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde fen bilgisi öğretmen adaylarının; Eröz ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının bu çalışmadaki bulgunun aksine cinsiyetleri açısından farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ancak Kavaz ve Öztoprak (2019) tarafından Uluslararası Kıbrıs Üniversitesindeki öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada ve Faiz ve arkadaşları (2019) tarafından Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Fen Bilgisi Eğitimi ana bilim dallarında eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sürdürülebilir kalkınma konusundaki farkındalıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve bu çalışma bulguları ile örtüşmüştür. Dal ve Akçay (2021), fen bilimleri öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarını araştırmışlardır. Elde ettikleri bulgular, bu çalışmanın akademik ve idari personel bulgularıyla benzerlik göstermekte olup, öğretmenlerin kıdem ve yaşları açısından farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılık olduğunu ancak cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Yeğin ve arkadaşları (2024) tarafından Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde görev yapan akademik ve idari personelin ekolojik ayak izi farkındalığı araştırılmıştır. Ekolojik ayak izi alt boyutlarından sadece ulaşım alt boyutuna ilişkin farkındalığın katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada akademik ve idari personelin farkındalık düzeylerinin karşılaştırılmasına yer verilmemiştir. Ancak farklı üniversitelerde yapılan araştırmalarda da bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde akademik personelin sürdürülebilirlik konusunda daha bilinçli olduğu belirlenmiştir (Velazquez ve ark., 2006; Lozano, 2013). Literatürde yer alan bazı çalışmalarda, öğrencilere yönelik sürdürülebilirlik eğitim programlarının uygulanmasıyla farkındalığın önemli ölçüde artırılabileceği vurgulanmaktadır (Tilbury, 2011).

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bağlamda, üniversitelerde sürdürülebilir kalkınma farkındalığını artırmak için bazı stratejik adımların atılması önem taşımaktadır. Hiç şüphesiz, eğitim programlarının güçlendirilmesi, farkındalığı artırmanın önemli adımlarından biri olacaktır. Üniversitelerde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili derslerin müfredatlara yerleştirilmesi, çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik konularının tüm bölümlerde zorunlu ders olarak sunulması gibi atılımlar farkındalığı büyük ölçüde artıracaktır. İlave olarak, akademik ve idari personel ile öğrencileri kapsayan sürdürülebilirlik konulu seminerlerin, çalıştayların ve farkındalık kampanyalarının düzenlenmesi konunun önemine dikkat çekmek açısından önemlidir. Öğrencilerin sürdürülebilirlik konusundaki deneyimlerinin artırılması amacıyla, aktif katılımlı-uygulamalı öğrenci projelerinin geliştirilmesi teşvik edilebilir. Bu çalışma ve literatürdeki benzer çalışmalardan da elde edildiği üzere akademik personelin farkındalık düzeyinin daha yüksek olması dolayısıyla, idari personele yönelik özel eğitim programları düzenlenerek tüm personelin farkındalık düzeylerinin birbirine eşitlenmesi ve böylece genel anlamda üniversite personelinin bu konudaki farkındalık düzeylerinin artırılması hedeflenebilir. Üniversitenin sürdürülebilirlik politikalarının belirgin hâle gelmesi ve bu politikaların tüm kademeler tarafından benimsenmesi için teşvik edici sistemler oluşturulmalıdır. Sonuç olarak, bunlara benzer nitelikteki önerilerin hayata geçirilmesi, üniversite genelinde sürdürülebilir kalkınma farkındalığını artırarak hem kurumsal hem de bireysel düzeyde daha sürdürülebilir bir gelecek için önemli bir adım olacaktır. Üniversiteler, sürdürülebilirliğin yaygınlaştırılmasında öncü rol oynamalı ve tüm paydaşlarını bu sürece dahil etmelidirler.

Yazarların Katkıları: Her iki yazar da çalışmanın tüm aşamalarına katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Bu araştırma çalışması sürecinde finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul ve Hasta Onamı: Bu çalışma, etik insan araştırmalarına rehberlik eden ilgili yönergelere ve düzenlemelere uygun olarak yürütülmüştür. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu'nun 05.12.2024 tarih ve 17/35 sayılı kararı ile Komisyon ilkelerine uygun olduğuna dair Komisyon onayı alınmıştır.

Hakemlik Süreci: Çift taraflı kör hakemlik.

KAYNAKLAR

Abowardah, ES., Labib, W., Aboelnagah, H. & Nurunnabi, M. (2024). Students' Perception of Sustainable Development in Higher Education in Saudi Arabia. Sustainability, 16(4), DOI: 10.3390/su16041483

Alpar R. (2013). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler (Dördüncü Baskı): Detay Yayıncılık

Aslan, Y., Zeybek, D. Ö., Zengin, O., Kavşur, Z. & Güler, S. (2024). Sağlık Sektörü Çalışanlarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Üniversite Hastanesi Örneği. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(3), 1069-1098. https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1239635

Atmaca, A.C. (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarının Belirlenmesi [Yayımlanmamış YL tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Atmaca, A. C., Kiray, S. A., & Pehlivan, M. (2019). Development of a Measurement Tool for Sustainable Development Awareness. International Journal of Assessment Tools in Education, 6(1), 80-91.

Bal, P., Ayas, M. Ö., Bozaykut Bük, T., Yavuz Tiftikçigil, B., vd. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Uluslararası Üniversite Sıralama İndeksleri ve Türkiye'deki Üniversiteler. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 23(1), 331-349. https://doi.org/10.31671/doujournal.1035962

Brundtland Report. (1987). Our Common Future. World Commission on Environment and Development.

Cortese, A. D. (2003). The critical role of higher education in creating a sustainable future. Planning for Higher Education, 31(3), 15-22.

Çobanoğlu, O., & Türer, B. (2015). The Awareness of Science and Social Science Prospective Teachers Regarding to Sustainable Environment. International Journal of Turkish Education Sciences, 2015(5), 235-247.

Dal, Ş., & Okur Akçay, N. (2021). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarının Belirlenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(40), 45-55.

Değirmenci, Y., & Gül, D. (2024). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Firat University Journal of Social Sciences, 34(3), 1289-1299. https://doi.org/10.18069/firatsbed.1517865

Er Nas, S., & Şenel Çoruhlu, T. (2017). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1), 562-580.

Eröz, E., Günay, B. & Diker Coşkun, Y. (2023). Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeyleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri. ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities, 7(4), 866-880. DOI: http://doi.org/10.5281/zenodo.10436041

Faiz, M. & Bozdemir Yüzbaşıoğlu, H. (2019). Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19 (4), 1255-1271.

Güngör Tanç, Ş., Tanç, A., Çardak, D., Yağlı, İ. (2022). Türkiye'deki Üniversitelerin Sürdürülebilirlik Çalışmalarının İncelenmesi. Muhasebe ve Denetime Bakış, 22(66), 83-100. https://doi.org/10.55322/mdbakis.1063261IPCC. (2021). Sixth Assessment Report. Intergovernmental Panel on Climate Change.

Kavaz, D., & Öztoprak, H. (2019). Sürdürülebilir kalkınma farkındalığı ve çevresel duyarlılık üzerine bir durum çalışması: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi. Folklor/Edebiyat, 25(97), 146-165.

Leal Filho, W. (2011). About the role of Universities and Their Contribution to Sustainable Development. Higher Education Policy, 24, 427-438.

Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisingh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations for sustainability in higher education: becoming better leaders, through addressing the university system. Journal of Cleaner Production, 48, 10-19.

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin III, F. S., Lambin, E., … & Foley, J. A. (2009). A safe operating space for humanity. Nature, 461(7263), 472-475.

Sachs, J. D. (2015). The Age of Sustainable Development. Columbia University Press.

Sterling, S. (2010). Transformative learning and sustainability: sketching the conceptual ground. Learning and Teaching in Higher Education, 5(1), 17-33.

Suklun, H.& Bengü, E. (2024). Raising Awareness of Sustainable Development Goals in Higher Education Institutions. Research in Educational Administration & Leadership, 9(1), 39-72.

Tilbury, D. (2011). Education for sustainable development: An expert review of processes and learning. UNESCO.

UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Velazquez, L., Munguia, N., Platt, A., & Taddei, J. (2006). Sustainable university: what can be the matter? Journal of Cleaner Production, 14(9-11), 810-819.

Yeğin, M., Bayam, H., Ergün, F. & Ayata, K. M. (2024) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi akademik ve idari personelinin ekolojik ayak izi farkındalığının belirlenmesi. Manas Journal of Agriculture Veterinary and Life Sciences, 14(2), 219-228. https://doi.org/10.53518/mjavl.1489384

Yuan, XL. & Zuo, J. (2013). A critical Assessment of the Higher Education for Sustainable Development from Students' perspectives – a Chinese Study. Journal of Cleaner Production, Vol: 48, 108-115.

WCED. (1987). Our common future. World Commission on Environment and Development

Wee, MI., Ariffin, FN., Ng, TF.& Shabudin, AFA (2017). Awareness and Attitudes Towards Sustainable Development Amongst Higher Education Students in Penang, Malaysia. Handbook of Theory and Practice of Sustainable Development in Higher Education, Vol:4, 49-64.